

23. apríl 2021

Efni: Erindi til mennta- og menningarmálaráðuneytis og heilbrigðisráðuneytis. Yfirlit yfir stöðu geðheilbrigðisþjónustu við Háskóla Íslands og ósk um viðbrögð stjórnvalda.

Samfélagsástandið hefur verið stúdentum erfitt viðureignar en skiljanlega kunna námserfiðleikar að aukast og geðheilsa þeirra farið hrakandi. Í kjölfar hertra aðgerða þann 24. mars sl. áttu fulltrúar Stúdentaráðs Háskóla Íslands fund með mennta- og menningarmálaráðherra þar sem farið var yfir aðstæðurnar á háskólastiginu. Fulltrúarnir lýstu yfir áhyggjum varðandi líðan stúdenta og óskuðu eftir því að stjórnvöld myndu bregðast skjótt við beiðni ráðsins um aðgerðir í geðheilbrigðismálum stúdenta. Fulltrúar Stúdentaráðs hafa átt í frekari og góðum samskiptum við fulltrúa ráðuneytisins síðan.

Stúdentaráði er mjög annt um öryggi og vellíðan stúdenta og hefur í gegnum faraldurinn staðið fyrir könnunum til að geta kortlagt betur líðan og stöðu stúdenta í námi og á vinnumarkaði. Farið verður hér yfir helstu niðurstöður ásamt því að gera grein fyrir aðstæðum í geðheilbrigðisþjónustu við Háskóla Íslands.

I. Líðan stúdenta kortlögð

Stúdentaráð hefur staðið fyrir gagnaöflun meðal stúdenta við Háskóla Íslands og sent út alls fimm kannanir. Markmiðið hefur verið að fá betri innsýn í aðstæður stúdenta til að geta gripið til viðeigandi aðgerða hverju sinni. Tvær þeirra voru í samstarfi við mennta- og menningarmálaráðuneytið og Landssamtök íslenskra stúdenta. Í samstarfi við Amalíu Björnsdóttur og Þuríði Jóhannsdóttur, prófessorar á Menntavísindasviði, hefur Stúdentaráð einnig lagt fyrir stúdentu við Háskóla Íslands sjöttu könnunina og munu fyrstu niðurstöður liggja fyrir í lok apríl 2021. Þess má geta að Amalía og Þuríður lögðu fyrir sambærilega könnun á vormisseri 2020. Farið verður stuttlega yfir niðurstöður þessara kannana, hvað líðan stúdenta varðar, en flestar þeirra spyrja einnig út í stöðu stúdenta á vinnumarkaði sem ekki er þörf á að rekja hér nánar.

Landssamtök íslenskra stúdenta, sem Stúdentaráð er aðildarfélag að, og mennta- og menningarmálaráðuneytið lögðu einnig fyrir könnun í mars sl. þvert á háskóla og verður einnig greint stuttlega frá niðurstöðum þeirrar könnunar hér.

Fyrsta könnunin er frá [22. mars 2020](#) og voru niðurstöðurnar sem hér segir:

- Niðurstöðurnar sýndu að 50,5% nemenda merktu líðan sína á bilinu 3 - 5 á skalanum 1-10, 1 verandi að líða mjög illa og 10 verandi að líða mjög vel. Rúmlega 63% nemenda merktu líðan sína 5 eða undir.

Stúdentaráð Háskóla Íslands

- 54,6% nemenda töldu sig upplifa mjög mikla streitu sem hafði áhrif á námsframvindu sína og 30% töldu sig upplifa streitu en ekki svo mikla.
- 56% nemenda töldu sig upplifa kvíða á stigi 7 eða hærra, á skalanum 0-10. 0 verandi engin upplifun á kvíða og 10 verandi mikil upplifun á kvíða.
- 44% nemenda töldu sig upplifa depurð á stigi 7 eða hærra, á skalanum 1-10. 0 verandi engin upplifun á depurð og 10 verandi mikil upplifun á depurð.
- 20.1% stúdenta töldu sig upplifa einkenni þunglyndis. 27.2% töldu sig gera það að einhverju leyti og 18.4% töldu sig gera það að litlu leyti.

Seinni könnunin er frá [6. apríl 2020](#) og voru niðurstöðurnar sem hér segir:

- 55,7% nemenda merktu líðan sína á bilinu 3 – 5 á skalanum 1- 0. 1 verandi að líða mjög illa og 10 verandi að líða mjög vel. Rúmlega 66,4% nemenda merktu líðan sína 5 eða lægri.
- 48,6% nemenda sögðust upplifa mjög mikla streitu og/eða álag sem hafði áhrif á námsframvindu sína. 33,3% sögðust upplifa streitu en ekki svo mikla.
- 64% nemenda töldu sig upplifa kvíða á stigi 7 eða hærra, á skalanum 0-10. 0 verandi engin upplifun á kvíða og 10 verandi mikil upplifun á kvíða.
- 38,9% töldu sig upplifa meiri kvíða en fyrir tveimur vikum, á stigi 5 á skalanum 1-5. 1 verandi mun minni kvíði og 5 verandi mun meiri kvíði.
- 53% stúdenta með fjárhagsáhyggjur á stigi 6 eða yfir, á skalanum 1 – 10. 0 verandi ekki neitt og 10 verandi það mesta

Þriðja könnunin er frá [14. maí 2020](#) og var framkvæmd þvert á háskóla landsins í samstarfi við Landssamtök íslenskra stúdenta og Mennta- og menningarmálaráðuneytið. Lagt var meiri áhersla á stöðu stúdenta á vinnumarkaði. Niðurstöðurnar voru sem hér segir:

- 53,2% merktu líðan sína við 6 og yfir, á skalanum 1 – 10. 0 verandi ekki neitt og 10 það mesta.
- 52.7% stúdenta merktu fjárhagsáhyggjur á bilinu 6-10, á skalanum 1 – 10. 0 verandi ekki neitt og 10 verandi það mesta.

Fjórða könnunin er frá 4. júní 2020 og var aftur unnin þvert á háskóla landsins og gerð í samstarfi við Landssamtök íslenskra stúdenta og Mennta- og menningarmálaráðuneytið en framkvæmd af Maskínu. Niðurstöðurnar voru sem hér segir:

- Á skalanum 0-10 sögðust 5,7% vera mjög hamingjusamur/söm og 0,3 sögðust vera mjög óhamingjusamur/söm. 0 verandi mjög óhamingjusamur/söm og 10 verandi mjög hamingjusamur/söm. Flestir svarendur, eða 29,3%, staðsettu sig á 8 á skalanum.

Stúdentaráð Háskóla Íslands

- Á skalanum 0-10 sögðust 14,8% svarenda upplifa alls engar fjárhagsáhyggjur í þeim aðstæðum sem eru vegna Covid-19. 0 verandi mjög miklar áhyggjur og 10 verandi alls engar áhyggjur. 5,1% svarenda sögðust upplifa miklar fjárhagsáhyggjur.

Fimmta könnunin er frá [9. október 2020](#) og var send út í kjölfar þess að aðgerðir voru hertar að nýju 5. október vegna fjölda kórónuveirusmita í samfélaginu og ljóst var að stúdentar hefðu áhyggjur af námi sínu. Niðurstöðurnar voru sem hér segir:

- 58% sögðu fjarnám hafa mjög mikil og frekar mikil áhrif á andlega líða, á skalanum mjög mikil til mjög lítið.
- 64% sögðust hafa haft miklar og frekar miklar áhyggjur af því að smitast af COVID-19 síðustu þrjá mánuðina.
- 78% sögðust hafa haft mjög miklar og frekar miklar áhyggjur af því að einhver nákominn sér smitaðist af COVID-10 síðustu þrjá mánuðina.
- 67% leið frekar illa eða mjög illa í þeim aðstæðum sem voru sökum COVID.
- 72,99% upplifðu frekar mikið eða mjög mikið álag sökum COVID sem þau töldu hafa áhrif á námsframvindu sína.

Samstarfskönnun Mennta- og menningarmálaráðuneytisins og Landssamtaka íslenskra stúdenta á vormisseri, 25. febrúar til 26. mars 2021. Niðurstöðurnar eru sem hér segir:

- 22,2% líður almennt séð mjög illa og fremur illa og 33,2% merkja líðan sína í meðallagi, á skalanum mjög illa til mjög vel. Þá eru 44,6% sem líður fremur vel og mjög vel.
- 54,4 meta andlega heilsu slína sem góða og mjög góða en 45,6% meta andlegu heilsu sína lélega og sæmilega.
- 51,9% hafa mjög litlar og frekar litlar áhyggjur af því að smitast af COVID og 31,7% merkja áhyggjur sínar í meðallagi, á skalanum mjög litlar til frekar litlar. Þá eru 16,4% sem hafa frekar miklar og mjög miklar áhyggjur af því að smitast.

Könnun um [viðhorf stúdenta til breytinga á námi og kennslu í HÍ vegna COVID-19 farsóttar á vormisseri 2020](#)

- 30% þátttakenda höfðu áhyggjur af fjárhagslegri getu sinni til að stunda nám.
- 43% sögðu fjárhagsáhyggjurnar hafa aukist mjög eða frekar mikið vegna COVID
- 5% töldu að COVID gæti orðið til þess að þeir hættu í námi og um fimmtungur taldi að breyttar aðstæður gætu leitt til seinkunar á námi.

Þessar niðurstöður hafa gefið stúdentahreyfingunum og skólastjórnendum til kynna að aðstæðurnar sökum faraldurins reynist stúdentum erfiðar og að mikill meirihluti þeirra upplifi álag sem þau telja að hafi áhrif á námsframvindu sína. Einnig má sjá að

Stúdentaráð Háskóla Íslands

Áhyggjurnar snúa ekki einungis að náminu sjálfu heldur einnig að því að smitast af veirunni og sömuleiðis að einhver nákominn smitist. Niðurstöðurnar eru einnig til marks um að jafnvægið milli námsins og alls þessa sem stjórnast af framvindu þess, svo sem námslán, atvinna og búseta, hafi ýtt undir frekara álag. Af svörum við opnum spurningum, í þeim könnunum sem hafa boðið upp á þær, má sjá að aðstæður stúdenta hafa verið mjög fjölbreyttar og upplifanir sömuleiðis ólíkar.

II. Aðstæður við Háskóla Íslands

Við Háskóla Íslands hafa framfarir átt sér stað í geðheilbrigðismálum. Sérstakur geðheilbrigðishópur var stofnaður fyrir rúmlega þremur árum en hann sér um skipulag og útfærslu þjónustunnar. Í honum sitja Ásta Rún Valgerðardóttir, Guðlaug Friðgeirsdóttir og Katrín Sverrisdóttir sálfræðingar við Háskóla Íslands, María Dóra Björnsdóttir deildarstjóri náms- og starfsráðgjafar, Róbert H. Haraldsson sviðsstjóri kennslusviðs, Engilbert Sigurðsson prófessor í geðlæknisfræði og yfirlæknir á Landsspítalanum, Þórður Örn Arnarson forstöðumaður Sálfræðiráðgjafar háskólanema, Gunnar Hrafn Birgisson klínískur sálfræðingur og Isabel Alejandra Díaz forseti Stúdentaráðs Háskóla Íslands.

Þriðji sálfræðingur skólans var ráðinn í ársbyrjun 2020 og eru allir þrír í samtals 1,5 stöðugildi og þjónusta tæplega [16.000 stúdenta](#). Á haustmisseri 2020 voru biðlistarnir eftir sálfræðiþjónustu töluvert lengri samanborið við önnur ár og stúdentum hafði einnig fjölgað um tæplega 1.700, upp í 14.992. Það bárust rúmlega 220 beiðnir og af þeim þurfti að vísa 80 einstaklingum frá, þar sem ekki var svigrúm til að þjónusta allan hópinn. Slíkt hefur aldrei gerst áður í rúmlega 30 ára sögu sálfræðiþjónustu Háskóla Íslands.

Eftirspurnin hefur verið gríðarleg allt skólaárið og umfram getu til að koma til móts við hana. Yfirleitt hefur verið 4 vikna bið milli viðtala og hafa stúdentar kost á að fá 5 til 6 viðtöl á hverju misseri, kjósi þeir svo og ef þess er talið þörf. Á þessu misseri var fjöldi viðtala hins vegar takmarkaður við 3 til þess að geta yfir höfuð boðið stúdentum upp á fullnægjandi þjónustu, þar sem það hafa borist 144 beiðnir. Það dugar sumum stúdentum en það er samt sem áður ljóst að þörf sé á frekari þjónustu fyrir stærri hóp. Þess má geta að til viðbótar við þessar beiðnir eru stúdentar sem hafa þegar komist að í ráðgjöf. Sálfræðingar skólans eru þannig alltaf með einhverja bókaða frá síðasta misseri eða skólaári og plássin því ekki mörg fyrir nýja skjólstæðinga.

Í kjölfar fyrstu könnunar Stúdentaráðs í fyrra vor sem sýndi fram á slæma líðan stúdenta, voru úrræði í geðheilbrigðismálum við Háskóla Íslands aukin. Til að koma til móts við þessa auknu eftirspurn voru tímabundið fengnir til starfa tveir verktakar sem hafa séð um að halda námskeið um hugræna atferlismeðferð við kvíða og þunglyndi annars vegar og sjálfstyrkingarnámskeið hins vegar. Námskeiðin hafa öll orðið fullbókuð skömmu eftir að

Stúdentaráð Háskóla Íslands

auglýsingar hafa verið sendar út. Auk þess hafa töluverðir biðlistar myndast eftir námskeiðunum. Sálfræðiráðgjöf háskólanema hélt úti fullu starfi og færði vinnu annars árs meistaranema í klínískri sálfræði yfir í fjarmeðferð. Um er að ræða þjálfunarstöð meistaranema í klínískri sálfræði, starfrækt frá 2013, sem býður háskólanemum upp á sálfræðipjónustu. Virkjaði var fleiri nema og fjölgað handleiðurum þannig að þau gátu tekið við fleiri málum. Á vegum ráðgjafarinnar er einnig Sálræktin sem er hópmeðferð fyrir stúdenta sem vilja leysa úr sálrænum vanda eða bæta geðheilsu sína eða samskipti. Þá hefur Stúdentaráð leitað leiða til að koma til móts við stúdenta, t.a.m. með því að fara í samstarf við Hugrúnu geðfræðslufélag við Háskóla Íslands og efna til geðheilbrigðisátaks þar sem bjargráðum var miðlað áfram til stúdenta. Hugrún hefur frá því að félagið var stofnað verið með opin fræðslukvöld sem geðheilbrigðishópur Háskólans hefur stutt við.

Þrátt fyrir að Háskóli Íslands sé ágætlega í stakk búinn til að takast á við þessa viðamiklu áskorun, þá stendur hann ekki undir eftirspurninni þegar stúdentum við skólann hefur fjölgað með þessum hætti og sálfræðipjónustunni ekki unnt að taka við fleiri beiðnum í einstaklingaviðtöl. Stúdentaráð og skólastjórnendur hafa vegna þessa verið mjög samstíga í að tala fyrir auknum stuðning í geðheilbrigðismál stúdenta.

III. Lokaorð

Stúdentaráð hefur talað fyrir bættri geðheilbrigðisþjónustu í gegnum faraldurinn og brýnt fyrir stjórnvöldum og skólayfirvöldum mikilvægi þess að hugað sé að velferð stúdenta. Segja má að aðstæðurnar sökum faraldursins séu síbreytilegar en þó viðvarandi, því á sama tíma og við drögum lærdóm af faraldrinum munum við halda áfram að takast á við áhrif hans. Grundvallaratriðið hér er að það verður að vera hægt að þjónusta þennan stóra hóp stúdenta eins vel og unnt er, og er trygg fjármögnun í málaflokkinn þar lykilatriði. Stúdentaráð metur mikils þau samskipti sem það hefur átt með fulltrúum mennta- og menningarmálaráðuneytisins og heilbrigðisráðuneytisins vegna þessa máls.

Fyrir hönd Stúdentaráðs Háskóla Íslands

Isabel Alejandra Díaz
Forseti Stúdentaráðs Háskóla Íslands